

Mieczysław Gatuszka, Magdalena Wieczorkowska

Gerontologia społeczna jako kierunek studiów uniwersyteckich. Projekt autorski przygotowany w Zakładzie Socjologii UM w Łodzi¹

Przemiany demograficzne nieuchronnie pokazują, że seniorzy stają się obecnie ogromną grupą konsumentów, klientów, wyborców, pacjentów i uczestników życia kulturalnego. Chcąc wyjść naprzeciw potrzebom rynkowym zespół pracowników Zakładu Socjologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi opracował autorski projekt studiów w zakresie interdyscyplinarnych studiów gerontologicznych. Niniejszy artykuł przedstawia merytoryczne uzasadnienie dla utworzenia takiego kierunku, jego charakterystykę zgodną z wymogami procesu bolońskiego, opis efektów kształcenia, możliwe ścieżki kształcenia, szczegółową siatkę zajęć oraz perspektywy zawodowe.

Słowa kluczowe: gerontologia społeczna, efekty kształcenia, kształcenie akademickie, społeczeństwo wiedzy, starzenie się

Idea kształcenia w zakresie interdyscyplinarnych studiów gerontologicznych zrodziła się jako reakcja na przemiany demograficzne na świecie i w Europie, i ich wielokierunkowe konsekwencje w takich obszarach jak ekonomia, przemysł, komunikacja czy zdrowie. Seniorzy są ogromną – często jednak niedostrzeganą i niedocenianą – grupą konsumentów dóbr i usług, klientów różnego rodzaju placówek i instytucji, wyborców, uczestników życia kulturalnego, a także członków zbiorowości etnicznych czy religijnych. Ich potrzeby są oczywiste, jak potrzeby każdego człowieka, jednak ich specyfika nie zawsze jest dostrzegana. Interdyscyplinarne kształcenie akademickie w zakresie gerontologii społecznej zapewni bazę wykwalifikowanych specjalistów, mogących pracować bezpośrednio z seniorami, jak również pośrednio na rzecz osób starszych.

¹ Skład zespołu opracowującego program – pod kierownictwem dr. hab. prof. nadzw. Mieczysława Gatuszki i dr n. hum. Magdaleny Wieczorkowskiej – dr n. hum. Agnieszka Pawlak, dr n. hum. Paweł Przyłęcki, dr n. hum. Rafał Mielczarek, dr n. hum. Jakub Stempień.

Autorska propozycja opiera się na ideach społeczeństwa wiedzy i wykorzystując Krajowe Ramy Kwalifikacji określa realne efekty kształcenia poparte potrzebami rynku pracy, jak i seniorów. Konstrukcja programu zakłada mobilność absolwentów zarówno w wymiarze przestrzennym, jak i instytucjonalnym, a efekty kształcenia, nastawione na praktyczne umiejętności i miękkie kompetencje pozwolą świetnie odnaleźć się przyszłym gerontologom społecznym na rynku pracy.

Uzasadnienie utworzenia nowego kierunku

Siwiejąca populacja stała się faktem. Portal www.prb.org (*Population Reference Bureau*) umieścił zegary, które pokazują, z jaką prędkością przyrasta populacja światowa w przedziale wiekowym 0–4 lata oraz populacja 65+. Wynika z nich, że w ciągu minuty przybywa na świecie około 32 seniorów i tylko 5 dzieci w wieku 0–4 lata². Według szacunków United Nations Population Division w roku 1950 było 335 milionów dzieci w wieku 0–4 lata i tylko 131 milionów osób powyżej 65. roku życia. W połowie roku 2010 sytuacja ogromnie się zmieniła – seniorów 65+ było 523 miliony, podczas gdy najmłodszych członków społeczeństwa było 642 miliony³.

W wielu krajach, szczególnie wysoko rozwiniętych, zaobserwowano trend demograficzny, który ma fundamentalne znaczenie dla życia społecznego – populacja osób 65+ przewyższyła populację najmłodszych członków społeczeństwa. Prognozy demograficzne przewidują, że około 2025 roku ta sytuacja będzie dotyczyć również krajów słabiej rozwiniętych⁴. W wielu krajach odsetek osób starszych w całej populacji wynosi około 20% – Japonia 23%, Finlandia 18%, Niemcy 21%, Grecja 19%, Włochy 21%, Portugalia 18, Hiszpania 17%, Szwecja 19%⁵.

Według Banku Światowego odsetek osób po 65. roku życia w Polsce wynosił 14% w roku 2011⁶. Średnia długość życia w Polsce w 2010 roku wyniosła 76,6 dla ogółu populacji (71,17 dla mężczyzn, 79,85 dla kobiet), co dało Polsce 55 pozycję (na 198) w rankingu UN World Population Prospects 2010⁷.

Seniorzy i ich potrzeby stają się ogromnym wyzwaniem dla wszystkich obszarów życia – konsumpcji, rynku pracy, technologii, oferty kulturalnej i turystycznej, prawa oraz ochrony zdrowia. Wiele branż – między innymi farmaceutyczna, telekomunikacyjna, turystyczna – dostrzegło w seniorach ogromną grupę konsumentów (rysunek 1). Nie wszystkie jednak obszary podążają za potrzebami osób starszych, wiele potrzeb pozostaje niezaspokojonych, bo brakuje o nich rzetelnych informacji. Brak wiedzy powoduje, że seniorzy często zgłaszają pretensje dotyczące ich marginalizowania w wielu dziedzinach życia. Style życia

² <http://www.prb.org/Articles/2011/agingpopulationclocks.aspx> [16.03.2013].

³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ Odsetek osób 65+ w całej populacji; dane za rok 2011; szacunki Banku Światowego, <http://data.worldbank.org/indicator/SPPOP65UPTO.ZS>.

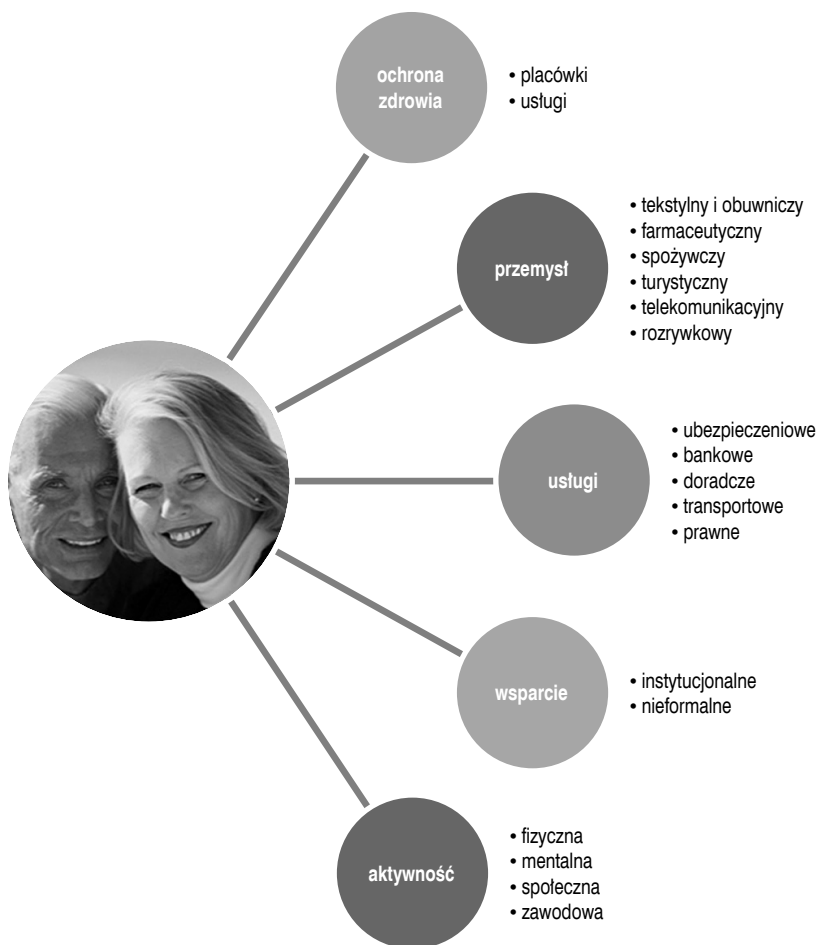
⁶ Tamże.

⁷ 3 May 2011, United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA), Population Division, World Population Prospects, The 2010 Revision.

osób starszych, a tym samym ich potrzeby powinny być poddane dogłębnym interdyscyplinarnym studiom. Gerontologia społeczna jako nauka stara się zgłębić zagadnienia dotyczące osób starszych w perspektywie interdyscyplinarnej. Brakuje jednak kanałów przekazu tej wiedzy do jednostek i grup zainteresowanych kreowaniem produktów i usług oraz zaspokajaniem potrzeb seniorów. Studia pierwszego stopnia z zakresu gerontologii społecznej wychodzą naprzeciw potrzebom ogromnej rzeszy seniorów. Łączą wiedzę z zakresu socjologii, geriatry, psychologii, pedagogiki z elementami ekonomii, marketingu, prawa i turystyki mając na celu kształcenie wysoko wykwalifikowanych specjalistów, posiadających niezbędną wiedzę, umiejętności i kompetencje potrzebne do bezpośredniej lub pośredniej pracy z osobami starszymi.

Rysunek 1

Obszary potrzeb seniorów będące wyzwaniem dla gerontologa społecznego

Źródło: oprac. własne.

Ogólna charakterystyka studiów

Studia w zakresie gerontologii społecznej zostały opracowane dla poziomu kształcenia pierwszego stopnia (studia licencjackie), zarówno jako studia stacjonarne, jak i niestacjonarne. Studia trwają 6 semestrów, łączna liczba godzin na studiach stacjonarnych wynosi 2272 godzin (w tym 350 godzin praktyk), a na studiach niestacjonarnych – 1400 godzin oraz 350 godzin praktyk. Łączna liczba punktów ECTS w obu trybach studiów wynosi 180 punktów. Dodatkowo studentom przysługuje 12 punktów ECTS za odbycie praktyk studenckich (zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym). Studia należą do obszaru nauk społecznych, humanistycznych oraz nauk medycznych, nauk o zdrowiu i nauk o kulturze fizycznej. Studia mają profil praktyczny. Absolwenci uzyskują tytuł zawodowy licencjata w zakresie gerontologii społecznej (oraz uprawnienia opiekuna środowiskowego).

Umiejscowienie kierunku w obszarze

Gerontologia społeczna jest kierunkiem interdyscyplinarnym z trzech obszarów wiedzy. Obejmuje następujące dziedziny nauk i dyscypliny naukowe: nauki społeczne (dyscypliny naukowe – socjologia, pedagogika, psychologia, nauki o poznaniu i komunikacji społecznej), nauki humanistyczne (dyscypliny – filozofia, nauki o rodzinie), nauki ekonomiczne (ekonomia, nauki o zarządzaniu), nauki prawne (prawo), nauki medyczne (medycyna) oraz nauki o zdrowiu⁸. Takie interdyscyplinarne ujęcie pozwala na uchwycenie holistycznej perspektywy w odniesieniu do osób starszych, problemów, z jakimi się borykają oraz możliwości, jakie stoją przed siwiejącą populacją.

Trendy demograficzne w krajach europejskich pokazują, jak liczną grupę stanowią seniorzy, a prognozy dotyczące wydłużania się średniej długości życia i wzrostu liczby seniorów generują realne wyzwania, które każą podjąć konkretne działania wychodzące naprzeciw złożonym i wieloaspektowym potrzebom i oczekiwaniom seniorów. Wspomniane wyżej przemiany demograficzne pociągają za sobą szereg istotnych zmian w obszarze społecznym, ekonomicznym, edukacyjnym, w sferze konsumpcji, pracy, rekreacji oraz zdrowia.

Uniwersytet Medyczny w Łodzi wyszedł naprzeciw tym przemianom tworząc Healthy Ageing Research Centre (HARC), gdzie prowadzone są badania nad tzw. zdrowym starzeniem się. Utworzenie kierunku gerontologia społeczna umożliwiłoby budowę silnej platformy naukowo-badawczej, w ramach której dokonywałaby się wymiana wiedzy i doświadczeń i możliwe byłoby wzajemne korzystanie z dorobku. Proponowany kierunek – pierwszy w formie studiów pierwszego stopnia – zaprojektowano w sposób umożliwiający przygotowanie profesjonalnych gerontologów zarówno do pracy bezpośredniej z seniorami, jak i do pracy pośredniej związanej z problemami i potrzebami osób w wieku podeszłym. Różnorodne potrzeby seniorów wpływające z uwarunkowań demograficznych i społeczno-kulturowych powodują, że oferowane im produkty i usługi (medyczno-zdrowotne,

⁸ Na podstawie Rozporządzenia Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 8 sierpnia 2011 r.

opiekuńcze, finansowe itp.) muszą być spersonalizowane, „skrojone” do indywidualnych potrzeb osób starszych.

Związek z misją Uczelni i strategią rozwoju

Koncepcja studiów licencjackich na kierunku gerontologia społeczna jest zgodna ze *Strategią rozwoju Uniwersytetu Medycznego w Łodzi na lata 2011–2020*. W „Słowie Wstępnym Rektora UMED” do *Strategii...* jako główny cel Uniwersytetu Medycznego w Łodzi wskazywane jest między innymi dążenie do rozwoju uczelni jako inicjatora i realizatora przedsięwzięć i zadań innowacyjnych. Uważamy, że kształcenie studentów na kierunku gerontologia społeczna będzie takim właśnie nowatorskim przedsięwzięciem, odpowiadającym realiom współczesnego społeczeństwa polskiego i otwartym na jego przyszłość.

Należy tu zwrócić uwagę, że wobec postępującego starzenia się społeczeństwa polskiego, utworzenie wspomnianego kierunku powinno być nie tylko postrzegane w kategoriach innowacji, lecz również w kategoriach urzeczywistnienia wskazanego w *Strategii...* Celu operacyjnego 1.5. – „Poprawa adekwatności dydaktyki do potrzeb rynku pracy”. Na starzenie się społeczeństwa polskiego wyraźnie wskazuje choćby opracowana przez Główny Urząd Statystyczny *Prognoza ludności na lata 2008–2035*, zgodnie z którą w 2035 roku średnia wieku w Polsce podniesie się w porównaniu z 2011 rokiem o mniej więcej 6 lat i będzie wynosić około 45 lat. Waga problemu starzenia się polskiego społeczeństwa została doceniona przez autorów *Strategii...*, którzy w odniesieniu do strategicznego obszaru „Kształcenie” wskazywali na potrzebę zmiany profilu i kierunków kształcenia studentów UMED, w kontekście perspektywy rozwoju uczelni. Przygotowanie profesjonalnych kadr gotowych do wszechstronnego (zdrowotnego, psychologicznego, kulturalnego) wspierania, coraz liczniejszych, osób w wieku senioralnym, wydaje się obecnie zadaniem niezwyklej rangi, odpowiadającym potrzebom (już obecnym, ale i antycypowanym) rynku pracy i w pełni zgodnym z treściami *Strategii...*

Warto podkreślić, że koncepcja studiów na kierunku gerontologia społeczna odpowiada również wartościom Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, wyrażonym w *Strategii...*, takim jak: poszanowanie godności i praw człowieka, równości szans, sprawiedliwości, odpowiedzialności za losy społeczeństwa i państwa. Szczególne znaczenie ma wszechstronny rozwój studentów, łączący perspektywę nauk biomedycznych z naukami społecznymi i humanistycznymi w celu integracyjnego rozwiązywania problemów zdrowotnych oraz społecznych ludzi (w tym realizacji kompleksowych, profesjonalnych działań nakierowanych na przeciwdziałanie społecznemu wykluczeniu osób starszych). Tym samym istotne są związki pomiędzy paradygmatem biomedycznym uprawiania nauk medycznych a paradygmatem zmierzającym do humanizacji problematyki zdrowia, choroby i starości.

Zgodnie z celami strategicznymi i operacyjnymi, oferta edukacyjna studiów licencjackich na kierunku gerontologia społeczna umacnia pozycję Uniwersytetu Medycznego w Łodzi jako czołowego ośrodka, przygotowującego studentów do odpowiedzialnego i kompetentnego wykonywania ważnego społecznie zawodu, uwzględniającego potrzeby współczesnego społeczeństwa i kształtującego postawy wrażliwości społecznej.

Uznajemy za swój podstawowy obowiązek przekazywanie najnowszej wiedzy, wszechstronne rozwijanie osobowości nowoczesnego człowieka, odpowiedzialnego, budującego

pozytywne relacje społeczne oraz rozwijającego zasoby kapitału społecznego. W zakresie badań naukowych i działalności wdrożeniowej chcemy uczestniczyć w rozwiązywaniu problemów starzejącego się społeczeństwa (w tym problemów zdrowotnych), stosując najnowszą metodologię badań społecznych oraz uczestnicząc w światowym nurcie badań naukowych.

Cel studiów i profil absolwenta

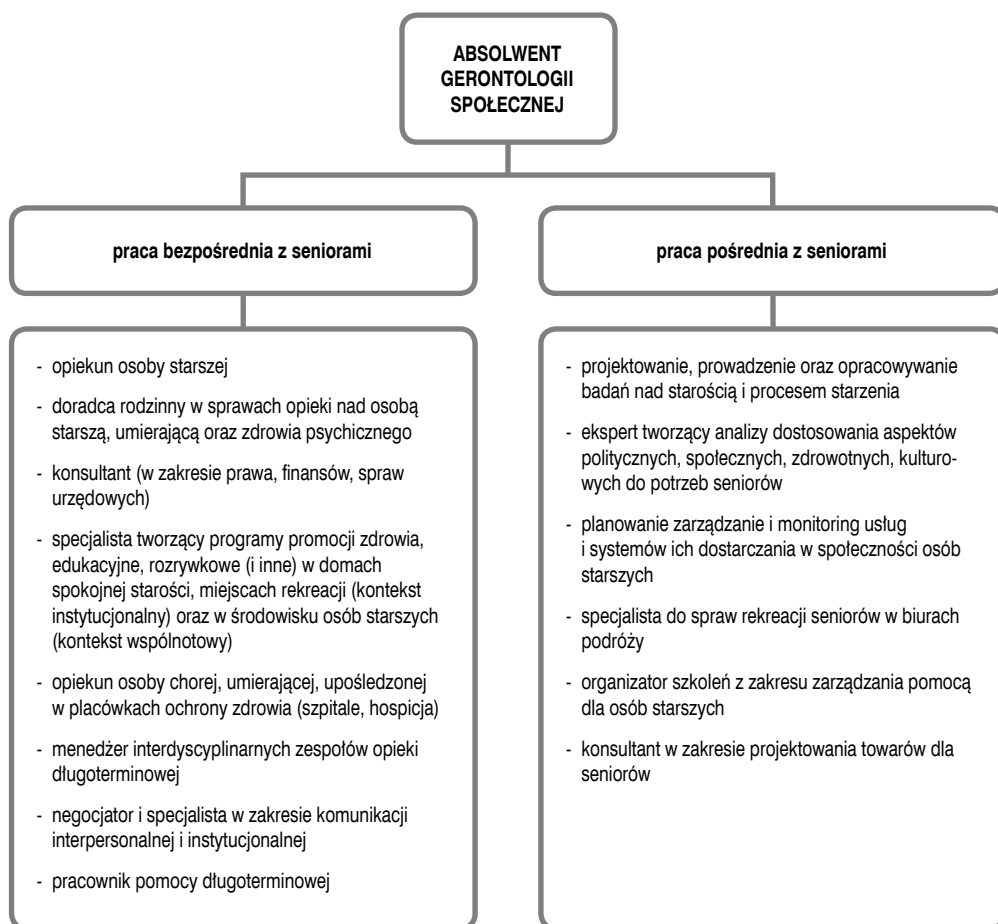
Celem studiów jest przekazanie kompleksowej wiedzy oraz wykształcenie specjalistycznych wieloaspektowych umiejętności potrzebnych do pracy z osobami starszymi do rozwiązywania problemów i zarządzania pomocą dla seniorów. Przygotowane bloki tematyczne są tak zaprojektowane, by dostarczyć wiedzę o biologicznych podstawach funkcjonowania organizmu ludzkiego, socjologicznych, psychologicznych oraz pedagogicznych aspektach funkcjonowania seniorów w różnych obszarach życia i podejmujących różnorodne zajęcia. **Część zajęć będzie prowadzona w języku angielskim.** Studia wychodzą naprzeciw oczekiwaniom społecznym, trendom demograficznym i potrzebom rynku. Studia dają konkretne perspektywy pracy w kraju oraz za granicą, gdzie siwiejąca populacja jest znaczącym aktorem społecznym i odbiorcą usług edukacyjnych, medycznych, opiekuńczych i zdrowotnych. Ponadto, zdobyta wiedza może być wykorzystana nie tylko na płaszczyźnie zawodowej, ale także w życiu osobistym – w odniesieniu do swoich najbliższych, a także w odniesieniu do siebie samego i lepszego zrozumienia procesów życiowych, jakim podlega każdy człowiek.

Absolwent studiów I stopnia na kierunku gerontologia społeczna uzyskuje tytuł licencjata w zakresie gerontologii społecznej (oraz uprawnienia opiekuna środowiskowego). Nabywa ponadto wiedzę, umiejętności i kompetencje niezbędne do podjęcia pracy bezpośrednio z seniorami w instytucjach medycznych, domach opieki, domach spokojnej starości, ośrodkach dziennego pobytu, hospicjach, ośrodkach pomocy społecznej itp. oraz pośrednio związanej z seniorami i ich problemami – w ośrodkach badawczych, jako doradcy biznesowi, marketingowi, prawni, jako eksperci wykonujący analizy dostosowania systemu ochrony zdrowia, finansów, mieszkalnictwa do potrzeb seniorów, jako projektanci i wdrożeniowcy usług i programów dla seniorów czy też jako menedżerowie interdyscyplinarnych zespołów opieki medyczno-środowiskowej, zarówno w Polsce, jak i krajach Unii Europejskiej. Absolwent jest gotów do podjęcia studiów drugiego stopnia zgodnie z wymogami poszczególnych uczelni (np. zdrowie publiczne, socjologia, gerontologia społeczna).

Perspektywy zawodowe

Dziedzina ma charakter innowacyjny – możliwe jest tworzenie zupełnie nowych programów i usług zaprojektowanych wyłącznie dla seniorów. Poniżej przedstawiono możliwości kariery zawodowej po zakończeniu studiów. Wartym podkreślenia atutem kierunku gerontologia społeczna jest to, iż absolwenci są przygotowani do pracy z seniorami w krajach Unii Europejskiej.

Rysunek 2
Możliwości kariery zawodowej po ukończeniu gerontologii społecznej

Źródło: oprac. własne.

Praktyki zawodowe

Zawodowe praktyki studenckie stanowią integralny element programu studiów I stopnia na kierunku gerontologia społeczna i mają charakter obligatoryjny. Zrealizowane praktyki pozwalają studentowi zdobyć w sumie 12 punktów w ramach systemu ECTS.

Praktyki trwają 350 godzin. Pierwsza część praktyk o charakterze instytucjonalno-socjalnym, trwająca 190 godzin, odbywa się w okresie IV semestru studiów. Druga część praktyk o charakterze medyczno-opiekuńczym, trwająca 160 godzin, odbywa się w pierwszej połowie VI semestru studiów.

Ogólnym celem praktyk jest wyposażenie studenta w elementarną wiedzę i doświadczenia oraz związane z nimi umiejętności, które są niezbędne do wykonywania zawodów zorientowanych na świadczenie szeroko pojętej pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem pomocy świadczonej osobom w wieku podeszłym. Cel ogólny będzie realizowany poprzez zaliczenie dwóch grup zadań: o charakterze instytucjonalno-socjalnym i o charakterze medyczno-opiekuńczym – odpowiadających dwóm częściom praktyk, z jakich składa się cały kurs.

Pierwsza część praktyk będzie obejmować realizowanie zadań związanych funkcjonowaniem instytucji zajmujących się świadczeniem usług opiekuńczych oraz wsparcia społecznego oraz instytucji, zajmujących się organizowaniem i kontrolą funkcjonowania systemu świadczenia usług opiekuńczych i wsparcia społecznego. Pierwsza część praktyk trwa 190 godzin i odpowiada jej 7 punktów ECTS.

Druga część praktyk będzie obejmować realizację zadań opiekuńczych o charakterze medycznym związanych z psychofizyczną płaszczyzną codziennego funkcjonowania osób w podeszłym wieku, osób niesamodzielnych lub niepełnosprawnych. Druga część praktyk trwa 160 godzin i odpowiada jej 5 punktów ECTS.

Praktyki będą odbywać się w wybranych placówkach instytucji: zajmujących się świadczeniem usług opiekuńczych i wsparcia społecznego oraz zajmujących się organizowaniem i kontrolą funkcjonowania systemu świadczenia usług opiekuńczych i wsparcia społecznego, takich jak: domy pogodnej starości, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki pomocy rodzinie, domy samotnej matki, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, placówki paliatywne, domy dla przewlekle chorych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Rada Pomocy Społecznej, Ministerstwo Zdrowia, Narodowy Fundusz Zdrowia, Kasa Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Uniwersytet Trzeciego Wieku. Wybrana instytucja musi zostać zatwierdzona przez osobę nadzorującą realizację praktyk z ramienia uczelni.

W ramach grupy zadań medycznych student zapozna się z problematyką pielęgnacji, profilaktyki i rehabilitacji osób w podeszłym wieku, osób niesamodzielnych lub niepełnosprawnych.

W ramach grupy zadań socjalnych student zapozna się problematyką wdrażania rozwiązań z zakresu polityki społecznej, analizowania zjawisk społeczno-kulturowych prowadzących do niesamodzielności i wykluczenia, projektowania i realizowania nowych rozwiązań z zakresu wsparcia społecznego i doradztwa.

Potwierdzenia realizacji praktyki dokonuje zarządzający lub kierownik jednostki, w której odbyła się praktyka. Wpisu dokonuje się w Dzienniku praktyk, w którym student dokumentuje swoje uczestnictwo w praktykach. Warunkiem zaliczenia jest przedstawienie Dziennika praktyk z pozytywną opinią praktykodawcy opiekunowi praktyk. Zaliczenia praktyki dokonuje opiekun praktyk. Warunki wymienione w punktach 1–3 odnoszą się do obu części praktyk: instytucjonalno-socjalnych i medyczno-opiekuńczych.

Efekty kształcenia

Tabela 1
Efekty kształcenia dla kierunku gerontologia społeczna

SYMBOL KIERUN- KOWEGO EFEKTU KSZTAŁCE- NIA	OPIS KIERUNKOWYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA Absolwent studiów I-ego stopnia na kierunku GERONTOLOGIA SPOŁECZNA:	SYMBOL OBSZAROWE- GO EFEKTU KSZTAŁCENIA/ OBSZARO- WYCH EFEK- TÓW KSZTAŁ- CENIA
W ZAKRESIE WIEDZY		
GS1_W01	Ma uporządkowaną, zorientowaną na praktyczne zastosowanie wiedzę z zakresu psychologii, socjologii (w tym socjologii medycyny), pedagogiki, ekonomii, nauk o rodzinie, prawa, filozofii, nauk o zarządzaniu, nauk o poznaniu i komunikacji społecznej oraz nauk o zdrowiu składającą się na interdyscyplinarne ujęcie w ramach studiowanego kierunku gerontologia społeczna.	H1P_W02 S1P_W01 M1_W10
GS1_W02	Zna podstawowe pojęcia z zakresu psychologii, socjologii, pedagogiki, ekonomii, nauk o rodzinie, prawa, filozofii, nauk o zarządzaniu, nauk o poznaniu i komunikacji społecznej oraz nauk o zdrowiu, niezbędne do rozumienia i rozwiązywania problemów osób starszych.	H1P_W03 M1_W04 M1_W10 S1P_W02 S1P_W03
GS1_W03	Posiada wiedzę o człowieku jako istocie biologicznej oraz społecznej, a także o psychospołecznych uwarunkowaniach jego działań jako podmiotu konstytuującego struktury społeczne, zasady ich funkcjonowania oraz jako aktora działającego w tych strukturach.	S1P_W05 H1P_W08 M1_W02
GS1_W04	Zna podstawowe rodzaje struktur i instytucji społecznych ze szczególnym naciskiem na te, których celem jest szeroko pojęta działalność w obszarze życia i funkcjonowania społecznego seniorów w Polsce i na świecie.	S1P_W02 M1_W09 H1P_W05
GS1_W05	Posiada wiedzę o relacjach między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz osób starszych, a także o procesach przemian tychże jako reakcji na zmiany makrospołeczne zachodzące we współczesnych społeczeństwach.	S1P_W03 S1P_W08
GS1_W06	Posiada wiedzę o normach i regułach organizujących funkcjonowanie i działalność instytucji społecznych, ekonomicznych, prawnych i medyczo-zdrowotnych działających w obszarze życia i funkcjonowania osób starszych.	S1P_W07

SYMBOL KIERUN- KOWEGO EFEKTU KSZTAŁCE- NIA	OPIS KIERUNKOWYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA Absolwent studiów I-ego stopnia na kierunku GERONTOLOGIA SPOŁECZNA:	SYMBOL OBSZAROWE- GO EFEKTU KSZTAŁCENIA/ OBSZAROWYCH EFEK- TÓW KSZTAŁ- CENIA
GS1_W07	Posiada szeroką wiedzę o potrzebach seniorów, ich stylach życia, wzorcach zachowań nastawioną na praktyczne wykorzystanie w odpowiednich obszarach działań związanych z oczekiwaniami i potrzebami seniorów (np. usługi, szczegółowe branże).	H1P_W08
GS1_W08	Zna metody, narzędzia i techniki badań dotyczących życia i funkcjonowania seniorów, jakości ich życia, potrzeb, oczekiwań, preferencji i problemów, jak również zna zasady prowadzenia badań z udziałem osób starszych; zna zasady opracowania statystycznego oraz jakościowego zebranego materiału.	S1P_W06 H1P_W07
GS1_W09	Zna zasady promocji zdrowia i zdrowego trybu życia w odniesieniu do seniorów; posiada podstawy edukacji zdrowotnej wobec seniorów, a także zna podstawowe działania z zakresu andragogiki i geragogiki.	M1_W06 S1P_W05
GS1_W10	Posiada wiedzę o zachowaniach ryzykownych i patologiach dotyczących osoby starsze oraz zna teoretyczne podstawy programów interwencyjnych wobec seniorów.	M1_W05 S1P_W05
GS1_W11	Zna język migowy na poziomie umożliwiającym proste porozumiewanie.	
GS1_W12	Zna podstawowe problemy zdrowotne osób starszych, ich objawy i przyczyny.	M1_W03
GS1_W13	Zna i rozumie podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego.	S1P_W10 H1P_W10 M1_W11
GS1_W14	Zna ogólne zasady tworzenia i rozwoju form indywidualnej przedsiębiorczości zorientowanej na działalność dedykowaną seniorom.	S1P_W11 M1_W12
GS1_W15	Ma podstawową wiedzę o bezpieczeństwie i higienie pracy.	H1P_W09
GS1_W16	Zna prawne, organizacyjne i etyczne zagadnienia związane z wykonywaniem zawodu gerontologa społecznego.	M1_W08
GS1_W17	Zna zasady ratownictwa i zasady udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.	M1_W05
GS1_W18	Posiada poszerzoną wiedzę z zakresu problematyki niepełnosprawności, starzenia się i śmierci w aspekcie socjomedycznym w odniesieniu regionalnym i międzynarodowym.	M1_W04 S1P_W05

SYMBOL KIERUN- KOWEGO EFEKTU KSZTAŁCE- NIA	OPIS KIERUNKOWYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA Absolwent studiów I-ego stopnia na kierunku GERONTOLOGIA SPOŁECZNA:	SYMBOL OBSZAROWE- GO EFEKTU KSZTAŁCENIA/ OBSZAROWYCH EFEK- TÓW KSZTAŁ- CENIA
GS1_W19	Ma podstawową wiedzę z zakresu procesów komunikowania na poziomie personalnym, instytucjonalnym i medialnym, a także w perspektywie międzykulturowej, ich prawidłowości i zakłóceń.	S1P_W05 H1P_W03
GS1_W20	Posiada uporządkowaną wiedzę dotyczącą zmian zachodzących we współczesnych społeczeństwach, ich przyczyn, przebiegu oraz ich konsekwencji w odniesieniu do mikro- i makrostruktur społecznych ze szczególnym naciskiem na przemiany demograficzne i ich wielowymiarowe konsekwencje.	S1P_W07 S1P_W08
GS1_W21	Posiada podstawową wiedzę z zakresu czynności pielęgnacyjnych w odniesieniu do osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.	M1_W02 M1_W03
GS1_W22	Zna typy więzi społecznych występujące w relacjach międzyludzkich, podstawowe elementy je konstytuujące oraz rządzące nimi prawidłowości.	S1P_W04
W ZAKRESIE UMIEJĘTNOŚCI		
GS1_U01	Wykonuje proste czynności diagnostyczne, profilaktyczne, pielęgnacyjne, terapeutyczne i edukacyjne wobec osób starszych, chorych, niepełnosprawnych.	M1_U02 M1_U05
GS1_U02	Prawidłowo interpretuje zjawiska społeczne, kulturowe, polityczne i ekonomiczne związane z życiem i funkcjonowaniem osób starszych.	S1P_U01
GS1_U03	Samodzielnie wyszukuje, analizuje, ocenia, selekcjonuje oraz praktycznie wykorzystuje informacje pochodzące z różnych źródeł – formalnych i nieformalnych; wykorzystuje różnorodne kanały i sposoby zdobywania potrzebnych informacji dotyczących kluczowych aspektów pracy z osobami starszymi.	H1P_U01 H1P_U02
GS1_U04	Umiejętnie wykorzystuje zdobytą wiedzę oraz umiejętności nabyte w czasie praktyk zawodowych.	S1P_U06
GS1_U05	Wykorzystuje wiedzę zdobytą w czasie studiów do opisu i praktycznych analiz przyczyn oraz przebiegu zjawisk i procesów z zakresu gerontologii społecznej.	S1P_U02 S1P_U08 S1P_U03
GS1_U06	Umiejętnie prognozuje praktyczne skutki procesów i zjawisk demograficznych, socjokulturowych, pedagogicznych, medyczo-zdrowotnych, ekonomicznych oraz polityczno-prawnych związanych z życiem oraz funkcjonowaniem seniorów w Polsce.	S1P_U04

SYMBOL KIERUN- KOWEGO EFEKTU KSZTAŁCE- NIA	OPIS KIERUNKOWYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA Absolwent studiów I-ego stopnia na kierunku GERONTOLOGIA SPOŁECZNA:	SYMBOL OBSZAROWE- GO EFEKTU KSZTAŁCENIA/ OBSZARO- WYCH EFEK- TÓW KSZTAŁ- CENIA
GS1_U07	Umiejętnie planuje, wdraża, organizuje i ocenia projekty oraz programy interwencyjne, edukacyjne, profilaktyczne, rozrywkowo-rekreacyjne zaprojektowane dla osób starszych; projektuje, wdraża i ocenia usługi przeznaczone dla seniorów, chorych i niepełnosprawnych.	H1P_U03 H1P_U04 S1P_U07 M1_U10 H1P_U06
GS1_U08	Efektywnie komunikuje się z osobami starszymi, chorymi oraz niepełnosprawnymi jak również z ich otoczeniem nieformalnym i instytucjonalnym identyfikując problemy tych grup i kategorii osób; komunikuje się w języku migowym.	M1_U03 M1_U04 H1P_U11 H1P_U10
GS1_U09	Projektuje i przeprowadza badania społeczne wykorzystując metody ilościowe i jakościowe, poświęcone diagnozie sytuacji seniorów, także z ich udziałem; opracowuje wyniki z wykorzystaniem metod statystycznych i komputerowych analiz danych; interpretuje uzyskane wyniki i opracowuje raporty wykorzystując wiedzę o przyczynach zjawisk i procesów związanych z funkcjonowaniem osób starszych w społeczeństwie.	H1P_U05 M1_U06 M1_U08 M1_U12
GS1_U10	Identyfikuje błędy i zaniedbania w pracy z i na rzecz osób starszych; planuje swoje działania zawodowe w zgodzie z systemami normatywnymi oraz regulami zawodowymi i etycznymi; stosuje przepisy prawa odnoszącego się do instytucji związanych z działalnością na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz chorych.	M1_U07 S1P_U05 H1P_U07
GS1_U11	Ocenia przydatność konkretnych metod, procedur i narzędzi do rozwiązywania problemów osób starszych w sferze gospodarczej, społeczno-kulturowej, ekonomicznej, edukacyjnej, rekreacyjnej i usługowej oraz wybiera i wykorzystuje optymalne rozwiązania.	H1P_U09
GS1_U12	Prowadzi dokumentację instytucjonalną, a także osobistą dotyczącą kontaktów z seniorami i działań na rzecz osób starszych.	M1_U09
GS1_U13	Sporządza wnioski o przyznanie środków na realizację działań, projektów i programów pomocowych, profilaktycznych, edukacyjnych, aktywizujących, rekreacyjno-rozrywkowych.	H1P_U08 H1P_U10
GS1_U14	Przygotowuje typowe prace pisemne w języku polskim i obcym dotyczące szeroko pojętej problematyki osób starszych, chorych i niepełnosprawnych wykorzystując różnorodne ujęcia teoretyczne oraz źródła.	S1P_U09 H1P_U12 M1_U12

SYMBOL KIERUN- KOWEGO EFEKTU KSZTAŁCE- NIA	OPIS KIERUNKOWYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA Absolwent studiów I-ego stopnia na kierunku GERONTOLOGIA SPOŁECZNA:	SYMBOL OBSZAROWE- GO EFEKTU KSZTAŁCENIA/ OBSZARO- WYCH EFEK- TÓW KSZTAŁ- CENIA
GS1_U15	Przygotowuje wystąpienia ustne w języku polskim oraz obcym dotyczące szeroko pojętej problematyki osób starszych, chorych i niepełnosprawnych wykorzystując różnorodne ujęcia teoretyczne oraz źródła.	S1P_U10 H1P_U13 M1_U13
GS1_U16	Umiejętnie posługuje się specjalistycznym językiem obcym na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.	S1P_U11 H1P_U14 M1_U14
W ZAKRESIE KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH		
GS1_K01	Jest świadomy poziomu i jakości swojej wiedzy i umiejętności, potrafi dokonać oceny własnych kompetencji i rozumie potrzebę ciągłego doskonalenia się zawodowego oraz rozwoju osobistego.	S1P_K01 H1P_K01 M1_K01
GS1_K02	Umiejętnie współdziała z grupą oraz pracuje w niej i dla niej przyjmując w niej różne role.	S1P_K02 H1P_K02 M1_K04
GS1_K03	Potrafi określić priorytety służące efektywnej realizacji określonego przez siebie lub innych zadania w zakresie konceptualizacji, aplikacji i ewaluacji rozwiązań na rzecz seniorów.	S1P_K03 H1P_K03 M1_K05
GS1_K04	Umiejętnie identyfikuje i rozwiązuje dylematy i problemy związane z pracą z i na rzecz osób starszych.	S1P_K04 H1P_K04 M1_K06
GS1_K05	Okazuje szacunek wobec seniora, chorego, niepełnosprawnego, ich rodzin i otoczenia, dba o ich dobro.	M1_K03
GS1_K06	Jest świadom swoich ograniczeń, potrafi uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę i umiejętności na drodze edukacji formalnej, nieformalnej oraz pozaformalnej.	S1P_K06 M1_K02
GS1_K07	Jest przygotowany do aktywnego uczestnictwa w grupach, organizacjach i instytucjach opracowujących projekty, programy oraz inicjatywy na rzecz osób starszych zmierzające do poprawy jakości ich życia, mając świadomość prawnych, ekonomicznych i politycznych uwarunkowań tych działań.	S1P_K05
GS1_K08	Ma świadomość ekonomicznych uwarunkowań prowadzenia działalności badawczej i potrafi planować w oparciu o kryteria przedsiębiorczości.	S1P_K07
GS1_K09	Jest uczestnikiem życia kulturalnego korzystając z różnych jego form, poszukując inspiracji dla inicjatyw na rzecz osób starszych.	H1P_K06

SYMBOL KIERUN- KOWEGO EFEKTU KSZTAŁCE- NIA	OPIS KIERUNKOWYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA Absolwent studiów I-ego stopnia na kierunku GERONTOLOGIA SPOŁECZNA:	SYMBOL OBSZAROWE- GO EFEKTU KSZTAŁCENIA/ OBSZAROWYCH EFEK- TÓW KSZTAŁ- CENIA
GS1_K10	Realizuje zadania w sposób zapewniający bezpieczeństwo własne i otoczenia, w tym przestrzega zasad bezpieczeństwa pracy.	M1_07
GS1_K11	Jest gotów do działania na rzecz grupy i interesu publicznego.	S1P_K02 S1P_K05
GS1_K12	Jest świadomy odpowiedzialności za podtrzymywanie i transmisję wytworów kulturowych.	H1P_K05
GS1_K13	Potrafi formułować opinie dotyczące osób starszych, chorych i niepełnosprawnych będące podstawą do diagnozy, oceny i poszukiwania rozwiązań w celu polepszenia jakości życia i funkcjonowania tych kategorii osób.	M1_K08
GS1_K14	Jest gotów do podjęcia pracy zawodowej mając świadomość konieczności dalszego doskonalenia się samodzielnego oraz instytucjonalnego.	S1P_K01 S1P_K06

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.

Siatka zajęć

Tabela 2

Szczegółowa siatka zajęć dla studiów pierwszego stopnia w zakresie gerontologii społecznej

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓLEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
MODUŁ OGÓLNY																
Wprowadzenie do gerontologii społecznej		20	20											40	E	4
Podstawy socjologii		20	20											40	E	4
Podstawy psychologii			20	20										40	E	4
Procesy ludnościowe			15											15	Z	1
Ochrona własności intelektualnej					30									30	Z	2
Język obcy		30	30	30	30	30	30							120	Z, E	5
Międzynarodowy język migowy										5	25			30	Z	2
BHP		15												15	Z	1
Przysposobienie biblioteczne		2												2	Z	0
Warsztaty komputerowe			30											30	Z	2
Technologia pracy umysłowej - warsztaty			15											15	Z	1
Wychowanie fizyczne		30	30											60	Z	2
Liczba godzin ogółem w module		40	117	35	125	30	30	0	30	0	0	5	25	437	E - 4, Z - 8	28

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓLEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
MODUŁ MEDYCYNY I ZDROWIA PUBLICZNEGO																
Podstawy geriatrici				30	30									60	Z, E	6
Podstawy żywienia osób starszych				30										30	E	4
Podstawy farmakologii								30						30	E	4
Rehabilitacja gerontologiczna								30	30					60	Z, E	6
Pierwsza pomoc przedmedyczna - warsztaty							20							20	Z	2
Style życia i zachowania zdrowotne	10													10	Z	1
Promocja zdrowia				10										10	Z	1
Edukacja zdrowotna			10											10	Z	1
Zdrowie publiczne												10		10	Z	2
Opieka długoterminowa i paliatywna				15	15									30	Z	2
Podstawy pielęgniarstwa						15	30							45	Z, E	4
Liczba godzin ogółem w module	10	0	10	10	75	45	15	50	60	30	0	10		315	E-5, Z-9	33
MODUŁ PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNY																
Psychologia społeczna			20	20										40	Z, E	4
Podstawy psycho- i socjoterapii - warsztaty	15	15												30	Z, E	3
Podstawy psychologii klinicznej					15	15								30	Z, E	3

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓLEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
Psychogerontologia								15	15					30	Z, E	3
Mediacje i rozwiązywanie konfliktów - warsztaty								20					20	40	Z	2
Geragogika									10					10	Z	1
Andragogika												10		10	Z	1
Liczba godzin ogółem w module		15	15	20	20	15	15	15	35	10	0	10	20	190	E-4, Z-7	17
MODUŁ EKONOMICZNO-PRAWNY																
Marketing usług medycznych				15	15									30	Z	2
Mikroekonomia i planowanie budżetów domowych						20	15							35	Z, E	3
Podstawy zarządzania		15	15											30	Z, E	3
Podstawy prawa ogólnego i rodzinnego				30										30	E	3
Formy zabezpieczeń społecznych seniorów						30								30	Z	2
Współczesne zjawiska na rynku pracy										20				20	Z	1
Aktywizacja zawodowa seniorów												10		10	Z	1
Zarządzanie wiekiem i zarządzanie różnorodnością w organizacjach												10		10	Z	1
Liczba godzin ogółem w module		15	15	45	15	50	15	0	0	0	20	10	10	195	E-3, Z-7	16

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓŁEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
Metody badań społecznych		15	15											30	E	3
Badania społeczne seniorów			15	15										30	Z	2
Analiza dokumentów instytucjonalnych - warsztaty										30				30	Z	2
Badania nad starością w Polsce i na świecie			30											30	Z	2
Planowanie, wdrażanie i ewaluacja programów dla seniorów - warsztaty								20	20					40	E	4
Techniki komputerowego opracowywania danych - warsztaty										30				30	E	3
Liczba godzin ogółem w module		15	15	45	15	0	0	0	0	20	80	0	0	190	E-3, Z-3	16
MODUŁ ZAKŁÓCENIA W ZDROWOTNYM I SPOŁECZNYM FUNKCJONOWANIU OSÓB STARSZYCH (do wyboru)																
Sociologia niepełnosprawności					20	10								30	Z, E	3
Patologie społeczne							10							10	E	2
Zachowania ryzykowne seniorów								45						45	E	4
Wiktymologia osób starszych												25		25	E	3
Liczba godzin ogółem w module		0	0	0	0	20	10	10	45	0	0	25	0	110	E-4, Z-1	12

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓLEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
MODUŁ PATOLOGIE SPOŁECZNE WŚRÓD SENIORÓW (do wyboru)																
	Wprowadzenie do patologii społecznych			20	10									30	E	3
	Przemoc wobec seniorów					10								10	Z	1
	Samobójstwa wśród seniorów						10							10	Z	1
	Bieda i bezrobocie						25							25	E	3
	Senior jako ofiara											10		10	E	2
	Alkoholizm i narkomania											15		15	E	2
	Lekomanie wśród seniorów						10							10	Z	1
	Liczba godzin ogółem w module	0	0	0	0	20	10	10	45	0	0	25	0	110	E-4,Z-3	13
MODUŁ SOCJOMEDYCZNY																
	Sociologia zdrowia i choroby			20	15									35	Z, E	3
	Medykalizacja starości - warsztaty					15	15							30	Z, E	3
	Czas wolny, sport i rekreacja							20						20	Z	2
	Liczba godzin ogółem w module	0	0	20	15	15	15	0	20	0	0	0	0	85	E-2, Z-3	8

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓLEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
MODUŁ PRACA SOCJALNA I POLITYKA SPOŁECZNA																
Socjologia i psychologia rodziny			30	30										60	Z, E	6
Psychologia starości i starzenia się								20						20	Z	2
Polityka społeczna			20	20										40	E	4
Pomoc społeczna i praca socjalna						15	15							30	E	4
Polityka zdrowotna								10	20					30	E	4
Socjologia starości i starzenia się						15								15	Z	1
Liczba godzin ogółem w module		0	0	50	0	15	15	15	30	20	0	0	0	195	E-2, Z-6	21
MODUŁ SPOŁECZNO-KULTUROWY (do wyboru)																
Starość w perspektywie humanistycznej								30						30	E	3
Komunikacja międzykulturowa - warsztaty											20			20	Z	2
Socjologia ciała											20			20	Z	2
Kapitał społeczny i sieci wsparcia społecznego											10			10	Z	1
Tanatologia											20			20	E	2
Bioetyka gerontologiczna												15		15	Z	1
Liczba godzin ogółem w module		0	0	0	0	0	0	30	0	0	0	50	35	115	E-2, Z-4	11

PRZEDMIOT	SEMESTR	1		2		3		4		5		6		OGÓLEM	FORMA ZALICZENIA	PUNKTY ECTS
		W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S	W	C/K/S			
MODUŁ WSPÓŁCZESNOŚĆ I SENIORZY (do wyboru)																
Siwiący Internet								30						30	E	3
Zachowania konsumpcyjne seniorów												20		20	Z	2
Modele relacji personel medyczny – pacjent senioralny													15	Z	1	
Wychowanie do starości												10		Z	1	
Śmierć i umieranie w perspektywie socjokulturowej												20		E	4	
Liczba godzin ogółem w module		0	0	0	0	0	0	0	30	0	0	50	35	E-2,Z-3	11	
MODUŁ WARSZTAT PRACY GERONTOLOGA																
Projekt interwencji środowiskowej											30			30	Z	2
Trening umiejętności społecznych									30					30	Z	2
Aktywizacja społeczna seniorów													30	Z	2	
Liczba godzin ogółem w module		0	0	0	0	0	0	0	30	0	30	0	30	Z-3	6	
Praktyki zawodowe		0	0	0	0	0	0	0	190	0	0	160	0	Z	12	
Ogółem w semestrze		95	162	225	250	205	145	55	445	120	180	260	130			
Ogółem w roku		257		475		350		500		300		390		2272	E-29, Z-51	180

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Zaprezentowany program jest autorskim projektem, którego celem jest kształcenie specjalistów gotowych do podjęcia pracy w krajach Unii Europejskiej, otwartych i wrażliwych na potrzeby seniorów. Praktyczny profil studiów pozwala na przygotowanie kompetentnej kadry mogącej pracować bezpośrednio z seniorami lub pośrednio, na rzecz osób starszych. Powyższy projekt jest wstępem do kolejnych programów studiów akademickich (drugiego, a nawet trzeciego stopnia) w zakresie gerontologii społecznej, wpisując się tym samym w ideę uczenia się przez całe życie – *Life Long Learning*.

Literatura

UN DESA 2011

3 May 2011, United Nations Department of Economic and Social Affairs (UN DESA), Population Division, World Population Prospects, The 2010 Revision.

Chmielecka E., 2010

Autonomia programowa uczelni. Ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, MNiSW, Warszawa.

Derejczyk J., Bień B., Kokoszka-Paszkot J., Szczygieł J. 2008

Gerontologia i geriatria w Polsce na tle Europy – czy należy inwestować w ich rozwój w naszym kraju?, „Gerontologia Polska”, tom 16, nr 3, s. 149-159.

<http://www.prb.org/Articles/2011/agingpopulationclocks.aspx>

Jawor A., Szczupaczyński J., 2011

Efekty kształcenia jako centralna idea Krajowych Ram Kwalifikacji, „Przegląd Socjologiczny”, t. LX/4.

Jaworska-Szatur B., Błędowski P., Dziegielewska M. 2006

Podstawy gerontologii społecznej, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.

Kowaleski J.T., Szukalski P. (red.) 2008

Pomyślnie starzenie się w perspektywie nauk społecznych i humanistycznych, Zakład Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ, Łódź.

Rozporządzenie 2011

Rozporządzenie Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 8 sierpnia 2011 r.

Szarota Z. 2010

Starzenie się i starość w wymiarze instytucjonalnego wsparcia na przykładzie Krakowa, Wyd. Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków.